

یادداشت / گزارش

پرونده‌ی خوزی‌ها درباره جشنواره مطبوعاتی شهید رسانه
و اولین جشنواره ملی برداشت نیشکر در خوزستان:

سمفونی شهید در سرزمین نفت

از گردشگری حیات وحش تا توریسم مزرعه‌ای...

روزنامه
مستقل
صبح
ایران
خوزستان

از خوزستان تا شکرستان

محمد مالی
حرف اول

کار خوزستان از روزگاری که شکر ایران؛ عربستان و ترکستان را تأمین می کرد، بر اثر بی تدبیری و تخریب سد شادروان در شوشتر، به جایی رسید که به وارد کننده شکر در قرن پنجم از مصر و پس از آن سایر بلاد و کشورها تبدیل شد!

تا این که در سال ۱۳۱۶، قلمه هایی که دولت ایران از هندوستان وارد کرد، در حمیدیه و اهواز و آهودشت، لبخند زدند و به بار نشستند. با این حال هنوز اعتماد و باور به شکرستان آن اندازه نبود که دولت، سرمایه گذاری مناسبی در

این صنعت انجام دهد، قلمه ها اما آن قدر با کیفیت بودند که در نهایت نخستین کارخانه قند نیشکر ایران در سال ۱۳۴۰ در هفت تپه به بهره برداری رسید. پس از موفقیت تجربه هفت تپه، دومین واحد کشت و صنعت نیشکر ایران در سال ۱۳۵۰ کلید خورد و پس از چند سال، فعالیت اجرایی آن در سال ۱۳۵۴ شروع شد: کشت و صنعت کارون. با این همه، جنگ؛ طرح های توسعه ای کاشت نیشکر در خوزستان را متوقف ساخت. تا این که مطالعات دیگری برای توسعه نیشکر در قالب ۷ واحد کشت و صنعتی جدید، ۲ واحد در شمال اهواز و ۵ واحد در جنوب آن، از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۵ توسط صندوق مطالعات نیشکر انجام و در نهایت منجر به آغاز عملیات اجرایی این واحدها به تدریج از سال ۱۳۷۰ با اتمام دولت سازندگی شد.

در حال حاضر ۶ واحد از آن ها به نام های کشت و صنعت امام خمینی (ره)، امیرکبیر، سلمان فارسی، دعبل خزایی، میرزا کوچک خان و فارابی به بهره برداری رسیده اند که در مجموع پازل ۷ طرح را در کنار کشت و صنعت کارون تکمیل می کنند.

این در حالی است که جلگه خوزستان با مساحت ۶۴۶۵۴ کیلومتر مربع این استعداد را دارد که بار دیگر چون هزاره پیش، قطب تولید شکر در منطقه و دنیا قلمداد شود. چرا که طبق بررسی های علمی، از نظر فیزیولوژی، نیشکر بدون تصفیه می تواند تا ۱۸۰ تن نی در هکتار تولید کند. اما

آینده شیرین است سمفونی شهید در سرزمین نفت

۱) خوزستان یک سده بوی نفت می دهد. آسیب خوزستان به قول «جلال» به آب نفت گشته، و لب کارون و اروندش، در سیاهی شعله های بلعنده، کبود شده و «اقلیم زیبا و خورشید خطر خندش» در خزش لوله های خمیده، به تاریکی گراییده است.

۲) گردشگری، نفت فردای خوزستان است؛ گشایشی در عصر سایه ی دکل ها بر چینه ی گلی خانه ها. چیره ی هنری نوآمده بر صنعتی کهن با دهان نفتی گشوده، که طغر گس نخلستان ها و شهد مزارع و مراتع اش ربوده و ریزه ریزه آبی آسمان را بلعیده است.

۳) آینده شیرین است؛ شعارِ نوخیز وزارت گردشگری بر تارک میراث نیشکر برزیل. جنبشی چند ساله برای بازگشت به ریشه ها با جستجوی سنت ها و رفتارهای ساده زیستانه ی فراموش شده در سرزمین طلای سبز. رویکردی که مردمانش را از رهگذر گردشگری، بی نفت، به چاه نفت رسانده و هیمنه نی ها در اردوی گردشگران، شکوهش دودندان گشته و به بازاری پول ساز برای جوامع محلی بدل شده است.

۴) گردشگری نیشکر؛ آغاز فصل نو در تاریخ خوزستان. تاخته شدن سمفونی شهید در سرزمین طلای سبز؛ مزارعی با تمدنی خفته در دل، با نسیمی از بوی کاکوتی و بابونه در ترنم زیبای پرندگان و سعوف نخل های سر به فلک کشیده در چوارش. در جنبش ساق و برگ ها، آینده ای شیرین در انتظار خوزستان است.

۵) غلوه نمونه وطنی بازار پُر رونق گردشگری ایران؛ روستایی در چند کیلومتری مزارع نیشکر با مزیفی گلی و سقفی پوشیده از چوب و قاب هایی آویزان بر دیوار. آوازه ی چای ترش در میانه نخلستان ها و صفای مردمانش، به آن سوی ینگه دنیا رسیده و رد پای گردشگران فرنگی بر آن نقش بسته است.

۶) خوزستان با بوی شهید به جای نفت؛ چشم اندازی که چندان دور از انتظار نیست. نخستین جوانه گردشگری نیشکر با ملی شدن رویداد برداشت و ثبت آن در تقویم گردشگری، برداشته شده و مزارع سرسبز با هزار و یک جاذبه پیرامونی، مهیای حضور گردشگران است. با کمی همت، آسیب خوزستان به آب نیشکر خواهد گشت.

چشم اندازی برای تولید پایدار؛ سوددهی شیرین

دکتر عبدعلی ناصری*

شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی با دارا بودن ۸ واحد کشت و صنعت نیشکری، صنایع جانبی و ۸۴ هزار هکتار اراضی آبخوار رودخانه های کارون و دز به عنوان بزرگترین هلدینگ کشاورزی - صنعتی کشور محسوب شده که حسب ارزیابی کارشناسان مربوطه ارزش مالی آن بیش از ۵ میلیارد دلار (۱۴۰ هزار میلیارد تومان) برآورد می شود.

آشکار است این بنگاه عظیم اقتصادی از زمان تأسیس و در مسیر پیشرفت و تعالی خود با فراز و نشیب های زیادی مواجه شده است، لیکن وقوع عوارض طبیعی از قبیل بروز خشکسالی در سال زراعی (۱۳۹۷-۱۳۹۶) و وقوع سیل ویرانگر مصداق با سال زراعی (۱۳۹۸-۱۳۹۷) باعث شد ضمن به زیر آب رفتن ۴۰ هزار هکتار از اراضی و تخریب مزارع نیشکر، به واحدهای صنعت و دیگر زیرساخت های شرکت های تابعه نیز خسارات زیادی وارد شد که مبلغ ریالی آن ۵۱ هزار میلیارد ریال برآورد شده است.

مضافاً فقدان برنامه ریزی جامع در زمینه های مختلف کاری از جمله کاشت، داشت، برداشت، بهینه سازی صنعت و باعث افول مجموعه شد به طوری که به واسطه وقوع مشکلات موصوف در سال زراعی (۱۳۹۸-۱۳۹۷) زیان قابل توجهی به مجموعه شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی وارد شد. از زمان تصدی مدیریت جدید (خرداد ۱۳۹۸)، با توجه به شرایط دشوار پیش آمده و به تبع آن کاهش شدید تولید، انجام اقدامات عاجل و فوری از قبیل رفع نابسامانی ها، استقرار انضباط کاری و مالی، حذف هزینه های غیر ضرور، کشت ۲۲ هزار و ۶۲۱ هکتار نیشکر جهت تأمین مالی سال زراعی بعد، تدوین برنامه جامع سه ساله برای تمامی شرکت های تابعه با هدف وصول به ظرفیت اسمی تولید و رفع مشکلات مالی و کمبود نقدینگی در دستور کار قرار گرفت که بحمدالله با سعی و تلاش وافر کارکنان شرکت ها و با اجرائی شدن دقیق برنامه های راهبردی تدوین شده، اکثر مشکلات مذکور بر طرف و در حال حاضر با رسیدن به سطح قابل قبولی از تولید شکر و دیگر محصولات صنایع جانبی که در تاریخ ۱۰ ساله اخیر یک رکورد محسوب می شود، چشم انداز روشنی از امیدواری و استمرار تولید پایدار بر تارک این بنگاه عظیم اقتصادی نمایان شده است.

نظر به اقدامات اصلاحی صورت گرفته یادشده در سال زراعی (۱۳۹۹-۱۳۹۸) و متعاقب آن در سال زراعی (۱۴۰۰-۱۳۹۹) شرکت به سوددهی رسید. با انجام برنامه های از پیش تعیین شده و جدیت کارکنان خدم و زحمتکش در سال زراعی پیش رو (۱۴۰۱-۱۴۰۰) علیرغم خشکسالی شدید سال ۱۴۰۰ روند تولید پایدار و سوددهی شرکت ادامه خواهد یافت. از این رو، از ناحیه سود کسب شده در شرکت توسعه نیشکر می توان هزینه ترمیم و نوسازی بخش های کشاورزی، صنعت و ماشین آلات کشت و صنعت هفت تپه را به نحو شایسته و مقتضی تأمین کرد.

*مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی

غلوه نمونه وطنی بازار پُر رونق گردشگری ایران؛ روستایی در چند کیلومتری مزارع نیشکر با مزیفی گلی و سقفی پوشیده از چوب و قاب هایی آویزان بر دیوار. آوازه ی چای ترش در میانه نخلستان ها و صفای مردمانش، به آن سوی ینگه دنیا رسیده و رد پای گردشگران فرنگی بر آن نقش بسته است.

کرونا و فرصتی به نام: گردشگری نیشکر

ولید البوناصر*
جنوبغرب

گردشگری کشاورزی یا آگروتوریسم به عنوان یکی از شاخه های نوین گردشگری به بهره گیری از فعالیت های کشاورزی در راستای گذران اوقات فراغت گردشگران تأکید دارد.

گردشگری کشاورزی شاخه ای از گردشگری روستایی است که ارتباط عمیق و ریشه داری با محیط های روستایی دارد و می تواند نقش مهمی در توسعه یکپارچه و پایدار آن ها داشته باشد. در واقع تجربه مستقیم زندگی در روستا و انجام فعالیت های مربوط به کشاورزی در مزرعه توسط گردشگران، از مهم ترین جاذبه های گردشگری کشاورزی هستند. ارائه تسهیلات برای توریست ها می تواند از راه های مختلف از جمله تهیه محل اسکان، کمپ ها یا صبحانه صورت بگیرد.

با توجه به منابع محل می توان فعالیت هایی چون پیاده روی، ماهی گیری، اسب سواری و... لحاظ شود. گردشگری کشاورزی با ۱۳ نوع خدمات تفریحی شامل محصولات کشاورزی، غذاهای ارگانیک، گردشگری آشپزی، برگزاری جشنواره ها، ایجاد اقامتگاه، سوار کاری، قایق رانی، ماهی گیری، پیاده روی، شش و پرورش پرندگان، حیوانات و گیاهان؛ فرصت های تفریحی را برای تمامی گروه های سنی فراهم آورده و منجر به افزایش سفرهای خانوادگی شده است.

موسیقی محلی و بومی نیز از جمله جاذبیت های مزارع گردشگری در بسیاری از کشورهای پیش رو به شمار می رود. در این مزارع امکانات مناسبی برای تفریح و سرگرمی کودکان فراهم شده است که علاوه بر باغ حیوانات و پرندگان، ابزار بازی و آموزشی نیز وجود دارد.

در این راستا انجام اقدامات مختلفی از جمله فرهنگ سازی در محیط روستاها برای جذب گردشگر، ایجاد زیرساخت های لازم در محل جاذبه ها، تدوین برنامه بازاریابی، تبلیغات مناسب، هماهنگی و همکاری بین بخشی و سرمایه گذاری و از همه مهم تر مشارکت اجتماع محلی ضروری است.

از عمده ترین اقداماتی که فعالان گردشگری کشاورزی در کشورهای پیش رو انجام می دهند ارائه اطلاعات دقیق سفر و برنامه ریزی در حوزه های سرگرمی، آموزشی و گردشگری در لیست دفاتر محلی و مراکز اطلاعاتی است.

همچنین رویدادهای فصلی، تأثیر گسترده ای بر جذب گردشگران در مزارع کشاورزی می گذارد.

فصل پاییز و حتی زمستان یک فصل محبوب برای گردشگری در مزرعه است. در این میان، همه گیری کرونا در جهان، منجر به رکود گسترده بازار گردشگری در تمامی کشورهای شد و با توجه به محدودیت های سفرهای خارجی؛ دولت ها به سوی گردشگری داخلی روی آورده و از عمده ترین مسیرهای جذب توریست و تشویق به سفر، اقامت در مزرعه معرفی شده است.

این شکل سفر در ایران اگرچه در حال رواج یافتن است و چند مزرعه گردشگری در مناطقی از کشور ایجاد شده است اما در مقایسه با کشورهای پیش رو در این عرصه با ضعف ها و ایرادات بسیاری مواجه است.

در بُعد استانی، شرکت توسعه نیشکر نیز در کنار سایر ظرفیت ها، تا پیش از کرونا توانسته از طریق مهیا کردن زیرساخت ها و شرایط اقامتی برای گردشگران در هتل نیشکر و همچنین جاذبه های متعدد گردشگری در صنعت بزرگ نیشکر، گامی مؤثر در راستای رونق گردشگری و توریسم استان بردارد. اما حالا با ادامه شیوع همه گیری کرونا باید طرحی نو در انداخته شود و گردشگری محلی را رونق بخشید.

با اجرای کشت و صنعت های نیشکر، محیط مناسب برای بازگشت حیات وحش مهیا شده که در نتیجه آن، پستاندارانی مانند گراز، گربه وحشی، شغال، انواع جوندگان و تعداد بی شماری پرندگان آبی، آبچر، کنار آبی از قبیل فلامینگو، کاکائی، آبچلیک، چوب پا، حواصیل و... به منطقه روی آورده و در این مزارع نیشکر سکنی گزیده اند و فضای عمومی منطقه برای دوستداران محیط زیست و حیات وحش بسیار جذاب و نشاط آور شده است.

مزارع نیشکر در حال حاضر از معدود زیستگاه هایی هستند که گونه های پرندگان در حال انقراض همچون دراج در آن زندگی می کنند.

ایجاد زیستگاه های مناسب برای پرندگان در مزارع نیشکر، شکل گیری اکوسیستم طبیعی و جاذبه های دیدنی از جمله تالاب نیشکر و... فضای مناسبی را برای گردشگران و دوستداران محیط زیست ایجاد کرده است.

روابط عمومی و امور بین الملل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی این آمادگی را دارد که پذیرای راهنمایان و فعالان گردشگری استان جهت کند و کاو این فرصت تاریخی پیرامون کاشت، داشت و برداشت نیشکر و صنایع جانبی نیشکر در قالب تور گردشگری نیشکر باشد. همچنین آماده است تا نظرات و پیشنهاد های مناسب برای فرایند معرفی ظرفیت ها و قابلیت های گردشگری نیشکر و اجرای تورهای گردشگری را بررسی کند.

*مدیر روابط عمومی و امور بین الملل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی

امروزه تولید خود شکر سفید چندان سودآور نبوده و ایجاد صنایع جانبی در کنار این تأسیسات در اصل اقدامی برای سودمندسازی آن است. در این گذر توجه به ظرفیت‌هایی که این صنایع با امکانات وسیع در اختیار دارند، نقش مهمی دارد. نه تنها این امر می‌تواند به گسترش توریسم داخلی منتهی گردد که این پتانسیل را با توجه به هم‌مرزی با کشورهای مجاور ایجاد می‌کند تا ورود گردشگران کشورهای همسایه و منطقه که علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری یا توسعه روابط اقتصادی با کشورمان نیز هستند، جذابیت مضاعف یابد.

گردشگری صنعتی؛ بلیط خوش‌شانسی خوزستان

داریوش بهارلوئی
نیمکت

صنایع بزرگ در هر منطقه‌ای مقتضیات و شرایط خود را دارا می‌باشند. این صنایع علاوه بر ایجاد رونق اقتصادی، گاه موجب بوجود آمدن خُرده‌فرهنگ‌ها در منطقه، گسترش و یا تغییر آن‌ها می‌شوند. بطور مثال جنوبی‌ها متأثر از ورود شش‌رکت نفت، در زبان و اصطلاحات خود کلمات انگلیسی را وارد نمودند که همچنان پس از خروج سال‌های طولانی آن‌ها، این عادت در گویش و کلام مردم منطقه باقی مانده است.

در استان خوزستان صنایع بزرگی از دیرباز به فعالیت مشغول بوده‌اند که هر کدام بسته به نوع تشکیل و تأسیس؛ دنیای متفاوتی دارند. صنایع نفتی، فولاد، سدهای بزرگ، پتروشیمی‌ها و صنایع نیشکر از این جمله می‌باشند. بخصوص همین صنعت نیشکر که با شرکت‌های متنوع در نقاط مختلف خوزستان تأسیس گشته و اراضی زیادی را از گذشته دور تا کنون به خود اختصاص داده است. این جا را داشته باشید تا به سراغ گردشگری برویم، جایی که در شاخه‌های گوناگون، این صنعت قابل تعریف است. امروزه یکی از این شاخه‌ها را به نام صنعت گردشگری صنعتی می‌شناسند. گردشگری صنعتی نوعی از توریسم است که شامل بازدید از شرکت‌های تولیدی، عملیاتی و میراث صنعتی است که حداقل یک قرن در دنیا سابقه دارد. این شاخه به منظور افزایش درآمدهای اقتصادی جانبی یک منطقه اهمیت دوچندان یافته است.

رونق و شکوفایی گردشگری در مناطق صنعتی بزرگ می‌تواند به رونق اقتصادی آن منطقه و جوامع محلی منتهی شود. همچنین این ظرفیت را دارد که بر گردشگری سنتی نیز اثر مثبت بگذارد.

مفهوم منطقه خلاق یکی از مفاهیمی است که در توسعه و ایجاد گردشگری صنعتی نقش تعیین‌کننده‌ای داشته و عبارت است از درگیر نمودن بُعد خلاقیت در یک نظام مشخص و معین که هدفش ایجاد شرایط برای شکل‌گیری نوعی جدید از گردشگری، افزایش درآمد و پویاسازی اقتصادی منطقه می‌باشد.

توضیح درباره منافع حال از گردشگری و صنعت جذب توریسم شاید امری جدید نباشد. لیکن ضروری است بدانیم گردش مالی این امر در جهان بین ۱۰۷ تا ۲ تریلیون دلار تخمین زده می‌شود. سفره‌ای بس عظیم که هر کشوری به فراخور هوشمندی خود می‌تواند از آن بهره‌مند گردد. صنایع نیشکری خوزستان که بر مبنای روش‌های نوین پایه‌گذاری شده است، این قابلیت را دارد که در صورت ترکیب با بُعد خلاقیت و نوآوری یکی از منابع مهم درآمد گردد.

امروزه تولید خود شکر سفید چندان سودآور نبوده و ایجاد صنایع جانبی در کنار این تأسیسات در اصل اقدامی برای سودمندسازی آن است. در این گذر توجه به ظرفیت‌هایی که این صنایع با امکانات وسیع در اختیار دارند، نقش مهمی دارد. نه تنها این امر می‌تواند به گسترش توریسم داخلی منتهی گردد که این پتانسیل را با توجه به هم‌مرزی با کشورهای مجاور ایجاد می‌کند تا ورود گردشگران کشورهای همسایه و منطقه که علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری یا توسعه روابط اقتصادی با کشورمان نیز هستند، جذابیت مضاعف یابد.

چنانچه از بُعد مسئولیت‌های اجتماعی نیز به صنایع نیشکری نگاه کنیم این امر حداقل کاری است که باید مدیریت عالی آن مورد نظر قرار دهد. برای ایجاد چنین مجموعه‌ای باید این صنایع دوراندیشی، انعطاف‌پذیری، ایجاد شبکه قوی اجتماعی، منابع استراتژیک و خرد جمعی را تقویت و بکار گیرند.

برخی تغییرات ساده، ساخت مزارع نمونه برای گردشگران، تورهای جذاب بازدید از روند تولید محصول شکر و صنایع وابسته، ایجاد تسهیلات برای ساکنان محلی و یا کارمندان در جهت فعالیت‌های مرتبط با گردشگری، ایجاد ضوابط و مقررات نظام‌مند در جهت توسعه گردشگری صنعتی، برقراری ارتباط با جوامع محلی و جذب آن‌ها در این مجموعه گردشگری و استفاده از هنر بومی مناطق مختلف استان، همگی راهکارهایی است که قابل انجام می‌باشد.

صنایع نیشکری استان و سایر صنایع این توانایی را دارند که در آمد مناسبی را جذب کرده و منشأ خبر برای خود و منطقه شوند.

دکتر جواد احدیان

نیشکر و آینده

خوزستان زیبا در سال‌های نه‌چندان دور که سرزمین مهاجرپذیر برای کار و فعالیت در حوزه آب و کشاورزی بود، این روزها حال و هوای آرامی به خود نمی‌بیند، این مهد منحصربه‌فرد که پذیرای بیش از ۳۰ درصد آب‌های جاری کشور است و قطب آب و کشاورزی کشور است، در این روزها با چالش‌های فراوان آبی در بخش‌های مختلف مواجه شده است. یکی از مسائلی که محیط زیست این خطه را دچار تهدید کرده مساله مدیریت آب و توزیع به صنایع مختلف بالاخص در شرایط خشکسالی سال ۱۴۰۰ است. در تابستان گذشته که علیرغم هشدارهای مختلف به لحاظ خشکسالی، رهاسازی بی‌رویه آب از مخازن سدها صورت پذیرفت، چالش پیش‌رو دوچندان گشت که البته این رهاسازی‌ها حلقه‌ای در زنجیره مدیریت غیردقیق استانی در مواقع بحران و توسعه کشاورزی ناموزون و عدم انطباق کشت به کار گرفته (برنج) با شرایط اقلیمی و همچنین ضعف مدیریت برقی کشور بود. در این بین شرکت‌های کشت و صنعت نیشکر نیز که این روزها با مدیریت یک فرد آکادمیک در شرایط سخت پیش‌رو وضعیت بهتری را نسبت به سالهای گذشته به خود می‌بیند، یکی از صنایع کشاورزی آب‌بر بوده که به لحاظ ماهیتی می‌توانست برای موفقیت محیط زیستی استان موثرتر باشد.

به لحاظ مصرف آب نیشکر نسبت به نخل شاید حدود پنج شش برابر بیشتر مصرف آبی داشته باشد که تداوم نیازی و حساسیت آب دسترس و انعطاف‌پذیری بیشتری نسبت به توسعه صنعتی نخل را دارا بوده، ولی با لحاظ همه این موارد اگر به جای نیشکر نخل در همه این موارد توسعه یافته بود، با مصرف آب برابر، با سطحی حدود چهار و نیم تا پنج برابر سطح شرکت‌های نیشکر موجود، در حدود ششصد هزار هکتار (حدود بیست و پنج درصد از مساحت بیابانی و قابل کشت مناسب) امکان کاشت این محصول در استان اتفاق می‌افتاد و علاوه بر گلستان شدن بخش‌های بسیار زیاد شاید از اهواز به سمت جنوب‌غربی و شرقی، احیاناً بسییاری از قانون‌های ریزگرد، زهاب‌های مخرب، آلودگی‌های ناشی از سوختن به حداقل می‌رسید. البته نباید فراموش کرد که اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم بدون تأخیر زمانی مورد نیاز، و گردش مالی زودرس برای توسعه نیشکر بسیار سریعتر از سایر محصولات اتفاق افتاده و اگر چنانچه مدیریت آب، خاک و هوا و جلوگیری از آلاینده‌های آن با احداث و برنامه‌ریزی مداوم برای استخدام فناوری‌ها و کارخانجات روز دنیا در پیش گرفته شود شاید روزی از عوارض جانبی آن نیز به شدت کاسته شود.

چهارشنبه ۲۶ آبان ۱۴۰۰ / سال دوم / شماره ۲۴۶

مروری بر قابلیت‌های گردشگری مزارع نیشکر خوزستان

ویدا مهین‌پو*

قابلیت های گردشگری وابسته به مزارع نیشکر

۱- اکرو توریسم (گردشگری کشاورزی)

گردشگری کشاورزی یکی از شاخه‌های گردشگری روستایی است که در آن گردشگران با خانواده‌های روستایی زندگی نموده، در عملیات مختلف کشاورزی مشارکت کرده و با زندگی در جوار مزارع تجربه‌ای نوین را کسب می‌کنند. این نوع گردشگری در کشورهای توسعه یافته نمود یافته است و از نمونه‌های مطرح آن می‌توان به طرح پارک موضوعی گردشگری کشاورزی در روستای «اورانگ آسلی» مالزی اشاره نمود که از برداشت چای و میوه‌های گرمسیری در این نوع گردشگری بهره می‌برند.

استان خوزستان با وجود مزارع وسیع نیشکر که بیشتر در محدوده شوش، هفت تپه و فاصله خرمشهر و اهواز پراکنده شده‌اند گزینه مناسبی برای سرمایه‌گذاری در این زمینه به نظر می‌رسد چرا که از نظر تولید این محصول منحصر به فرد است و به جز چند نقطه محدود در شمال ایران مانند صومعه سرا در سایر مناطق کشور به صورت تجاری کشت نمی‌شود.

۲- برگزاری تورهای پرند نگری

پرندنگری یکی از شاخه‌های جذاب در اکوتوریسم است که در ایران با اجرای تورهایی در تالاب‌ها و مناطق حفاظت شده رو به گسترش می‌باشد. با اجرای طرح توسعه نیشکر در دشت خوزستان زمینه مهاجرت جانوران و پرندگان به منطقه فراهم شد. پس از پاکسازی منطقه و ایجاد محیطی سبز زمینه بازگشت حیات وحش مهیا گردید. لذا می‌توان قابلیت‌های پرندنگری در این مزارع اعم از گونه‌ها مهاجر و غیرمهاجر را شناسایی نمود تا با تأسیس انجمن‌های مختص به این کار بتوان به برنامه‌ریزی جهت برگزاری این نوع تورها پرداخت.

۳- جشن برداشت نیشکر

در اواخر مهر ماه با آغاز فصل برداشت در استان خوزستان، به شکرانه این موهبت جشن برداشت نیشکر برگزار می‌شود. اما در تمامی این جشن‌ها جای مردم این استان خالی است؛ مردمی که از نیشکرستان بهره می‌برند اما هنوز به ویژگی‌های آن آگاه نیستند. با گسترش این جشن در قالب یک جشنواره مردمی میتوان گام مهمی را در راستای گردشگری فرهنگی و کشاورزی برداشت. می‌توان از فعالیت‌های جانبی مانند مسابقات ورزشی مختلف بهره گرفت و یا در کنار آن با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه آشنایی با گیاه نیشکر به گسترش این صنعت کمک شایانی نمود.

۴- موقعیت‌های ویژه جهت عکاسی

عکاسی در غروب زیبای خوزستان فرصت و موهبتی است برای علاقمندان به تورهای ویژه عکاسی. همینطور مسلماً این مزارع دارای مناظری ناب و بکر هستند که می‌تواند جهت لوکیشن فیلمبرداری به فیلمسازان معرفی شود تا فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی از لوکیشن‌های کلیشهای آپارتمانی خارج شده و دریچه‌ای نو جهت خلق ایده‌های نوین شکل گیرد.

۵- گردشگری علمی

محصول نیشکر گیاهی است که شاید قابلیت‌های استفاده از آن برای بسیاری از مردم همچنان ناشناخته است و مورد توجه قرار نگرفته است. مطمئناً برای بسییاری از علاقمندان آگاهی از نحوه تولید

یادداشت

محصولاتی که روزانه استفاده می‌کنند بسیار جالب توجه خواهد بود. لذا می‌توان در رده‌های سنی مختلف اعم از دانش آموزان، دانشجویان و محققین و یا حتی عموم مردم تورهایی علمی متناسب با سطح دانش هر قششتر ترتیب داد تا ضمن بازدید علمی، از سایر جنبه‌های گردشگری نیشکر اعم از بازدید از مزارع و مناظر، بازدید از اماکن تاریخی مجاور و عکاسی علمی بهره مند شوند.

۶- دیدار از آثار باستانی همجوار با مزارع نیشکر

با توجه به جاذبه‌های متعدد گردشگری طبیعی و تاریخی در استان خوزستان می‌توان در کنار بازدید از سایت‌های تاریخی، برنامه بازدید از مزارع نیشکر و سایر جنبه‌های گردشگری مرتبط با این صنعت را در بسته‌های ترکیبی تور گنجاند تا بدین نحو سبب رونق گردشگری در این منطقه شود.

۷- چشیدن طعم عصاره شگفت انگیز نیشکر

عصاره نیشکر خام خواص درمانی متعددی دارد و در واقع یک ابر قهرمان در میان غذاهای گیاهی است. آب نیشکر غنی از کلسیم، کروم، کبالت، مس، منیزیم، منگنز، فسفر، پتاسیم و روی می‌باشد. اما با وجود خواص معجزه آسای این عصاره متأسفانه هنوز استفاده از عصاره نیشکر در خوزستان رواج نیافته و به صورت تجاری تبدیل نشده است. لذا با توجه به کشت وسیع نیشکر در این استان قابلیت بالایی در توسعه تولید و مصرف این عصاره وجود دارد و با توجه به نبود این محصول در بازارهای داخلی، سرمایه‌گذاری همگام با اطلاع رسانی در رابطه با فواید این گیاه ارزشمند ضروری به نظر می‌رسد. با اجرای این کار نیشکر نیز در زمینه گردشگری مواد غذایی حرفی برای گفتن خواهد داشت و با بسته‌بندی‌های شکیل و متنوع در سبد سوغات این استان قرار خواهد گرفت.

۸- تعریف بسته‌های سوغاتی

گیاه نیشکر دارای قابلیت‌های متعددی است. نی‌های این گیاه شباهت ظاهری زیادی به گیاه بامبو دارد. از بامبو در صنایع دستی استفاده زیادی می‌شود و تزیینات متعددی از آن به بازار عرضه شده است. لذا می‌توان قابلیت‌های این هنر را در گیاه نیشکر مورد بررسی قرار داد به نحوی که شاخه‌ای نوین به صنایع دستی این استان اضافه شده تا ضمن کار آفرینی بتواند در بسته سوغات خوزستان قرار گیرد. قرارگیری قطعات نیشکر پوست کنده شده در بسته‌بندی‌های مخصوص به همراه معرفی خواص درمانی این گیاه شگفت انگیز نیز می‌تواند ابتکاری نو در این زمینه باشد.

پیامدهای مثبت گردشگری نیشکر

– مشارکت در کار مزرعه و درک زحمت مردمی که بخش عمده‌ای از اقتصاد کشور را می‌گردانند، دیدگاه‌های جدیدی را برای افراد به همراه می‌آورد.

– شرکت فعال در جشن‌های برداشت محصولات و پاسداشت آن‌ها نیز به نوعی حفظ میراث فرهنگی ما محسوب می‌شود.

– این امر می‌تواند باعث افزایش مصرف محصولات کشاورزی خاص و متعاقب آن افزایش تولید محصول شود چرا که در مورد محصولی مانند نیشکر، به دلیل اینکه فقط در جنوب کشور کشت می‌گردد، همچنان افراد زیادی هستند که این محصول را حتی از نزدیک ندیده و با ویژگی‌های آن آشنا نیستند.

– در این نوع گردشگری با تبلیغات مؤثر و آموزنده می‌توان سطح دانش عمومی را در مورد کشاورزی بالا برد.

– کشاورزی را نباید فقط صرفاً وسیله معاش دانست. با برگزاری تورهای آموزشی ویژه به گردشگری علمی نیز کمک شایانی به ترویج کشاورزی و گردشگری می‌شود.

– با اختصاصی کردن و گسترش رویدادهای مرتبط با کشاورزی در قالب جشنواره، زمینه آشنایی بیشتر افراد با کشاورزی فراهم می‌گردد.

– سبب افزایش اهمیت به محیط زیست منطقه و ایجاد زمینه لازم جهت مطالعات پژوهشی در مورد جانداران ساکن منطقه می‌شود که می‌توان ضمن مطالعه و حفظ زیستگاه موجودات در قالب تورهای گردشگری با هدف خاص از آن‌ها بهره برد.

همچنین موارد زیر نیز قابل تأمل است:

– افزایش درآمدزایی بیشتر در کنار کار کشاورزی.

– عرضه بی‌واسطه این محصولات به گردشگر و بازاریابی برای آن.

محیط زیست جهانی سازمان ملل متحد برای فعالیتهای داوطلبانه و مشارکتی است در مصاحبه با خوزی‌ها گفت: «نیشکر یک محصول کشاورزی است که آشنایی با فرآیند کاشت، داشت و برداشت آن می‌تواند بخشی از سفرهای تجربه‌گرا را پوشش بدهد و افراد را با روند کشت و تاریخ برداشت و قصه‌های پیرامونی آشنا کند. به نوعی می‌توان تهدیدها را به فرصت تبدیل کرد و با مشارکت دادن جوامع محلی این فرصت‌ها را افزایش داد و به حفظ منابع کمک کنیم. با توجه به این که روستاهای متعددی در پیرامون مزارع وجود دارد، وجود نیشکر و صنایع جانبی می‌تواند با رعایت بحث‌های کارشناسی و ظرفیت‌سازی و ظرفیت‌سنجی منطقه به معیشت مردم کمک کند. ظرفیت‌سازی و ظرفیت‌سنجی جوامع محلی پیرامون مزارع نیشکر و بررسی کلیه ظرفیت‌ها و شناسایی استعدادها و آگاهی از توان بومی ذینفعان می‌تواند از فاکتورهای مهم در موفقیت گردشگری کشاورزی با تاکید بر گردشگری نیشکر باشد.»

گردشگری نیشکر نوعی از گردشگری تجربه‌گرا است

اما فرهاد رهبری دانش‌آموخته گردشگری با اشاره به این که نوعی از گردشگری که اکنون در جهان مورد توجه و استقبال قرار گرفته، گردشگری کشاورزی و یا مزرعه می‌باشد به خوزی‌ها گفت: «استان و جلگه خوزستان از دوران گذشته تا به اکنون با دارا بودن خاک حاصلخیز و همچنین منابع آبی در زمره استان‌های مهم و نخست کشور در زمینه فعالیت‌های کشاورزی بوده و هست.

گردشگری کشاورزی مرتبط با نیشکر با توجه به پتانسیل‌هایی که در خود دارد می‌تواند باعث رونق و شکوفایی گردشگری در این حوزه از گردشگری گردد. چون رویه و خواست گردشگران در اکنون و آینده این صنعت در حال دگرگون شدن است. در گردشگری نیشکر، فرد گردشگر از نشستن و دریافت خدمات فراتر رفته و خود که علاقمند به گردشگری تجربه‌گرا است با ورود به مزرعه دست به مشارکت و لذت‌جویی در نتیجه همکاری در فرآیند برداشت می‌شود. یکی از عواملی که منجر به توجه بیشتر گردشگران به گردشگری کشاورزی شد، حضورشان در روستاها و مزارع و زمین‌های بود.

جذابیت‌های گردشگری کشاورزی در دهه‌های بعد نیز بیشتر شد و گردشگرانی که در روستاها حضور پیدا می‌کردند، به صاحبان زمین‌ها و مزارع در انجام فعالیت‌هایشان و مواردی مثل شخم زدن زمین، و جبین کردن و چین محصولات، نظافت اصطبل‌ها، تیمار و نگهداری از حیوانات اهلی کمک می‌کردند.

حال گردشگری نیشکر در طی فرآیند مراحل مختلف خود از کاشت، داشت تا برداشت و یا همچنین فرآوری سایر محصولات جانبی و مشقتات پیرامونی مرتبط با آن برای طیف وسیعی از علاقمندان از کودکان، نوجوانان، بزرگسالان و حتی دانشجویان حوزه‌های مرتبط دارای جذابیت‌ها و کشش فراوان می‌باشد و از این ره‌آورد می‌توان به رونق در بخش گردشگری کشاورزی امیدوار بود.»

می‌رود و آموزش صورت می‌گیرد و همه این‌ها با توسعه و گردشگری پایدار همخوانی دارد.»

این فعال گردشگری در ادامه با اشاره به این که آیا برگزاری تور در حوزه گردشگری کشاورزی می‌تواند عامل تعیین‌کننده برای استفاده از تمام ظرفیت‌های موجود در این زمینه باشد یا خیر گفت: «برگزاری تور بخشی از جریان فراگیر گردشگری است. برگزاری تور و همراهی با آن محاسن بسیار زیادی دارد اما همه ماجرا نیست. در کنار تور اگر گردشگری خانواده‌سازنده‌ی شود، سودرسانی خوبی دارد و می‌توان شاهد راه‌اندازی اقامتگاه‌های بومگردی و توسعه صنایع‌دستی و سوغات بومی بود. برای این که معیشت مردم تامین شود و گردشگری نیشکر فعال شود باید به فاکتورهای مدیریت مقصد گردشگری روستایی توجه کرد.»

نیمه‌آذری در پایان به نقش آموزش فراگیر برای رسیدن به دستاوردهای توسعه و گردشگری مبتنی بر توسعه پایدار اشاره کرد و یادآور شد: «موفقیت در گردشگری و ارتقاء سطح معیشت مردم در گردشگری روستایی پیرامون مزارع نیشکر بدون آموزش و توانمندسازی امکان‌پذیر نیست. همه جوامع ابتدا به آموزش و سپس توانمندسازی نیاز دارند. حال وقتی صحبت از نیشکر و صنایع جانبی می‌شود باید جامعه محلی را متوجه ترکیبی بودن انواع گردشگری کرد. مثلاً در پیرامون همین مزارع نیشکر انواع تالاب‌های محلی، ملی و بین‌المللی وجود دارند که در حوزه پرندنگری حائز اهمیت هستند. اگر مردم بخوانند با محوریت گردشگری و با رویکرد توسعه پایدار دخیل باشند نیازمند آموزش و توانمندسازی هستیم. ما وقتی می‌گوییم باید از محیط زیست حفاظت شود، درباره چگونگی حفاظت از محیط‌های انسانی، حیوانی، گیاهی و آبی با جامعه محلی گفت‌وگو کنیم. به‌طور کلی مردم باید شاخصه‌های توسعه پایدار را بدانند و گردشگری به عنوان یک موضوع میان رشته‌ای قابلیت بالابردن سطح آموزش را دارد.»

ضرورت ظرفیت‌سازی و ظرفیت‌سنجی جوامع محلی

افسانه احسانی رییس هیأت مدیره شرکت آوای طبیعت پایدار بخش صنعت توریسم و از مدرسان و راهنمایان برتر گردشگری و دریافت‌کننده تقدیرنامه از بخش کمک‌های کوچک تسهیلات

ملل متحد را در کارنامه خود دارد در گفت‌وگوی اختصاصی به خوزی‌ها درباره بازدیدهایی که از برخی کارخانه‌های توسعه نیشکر و صنایع جانبی داشته گفت: «وقتی به به عنوان فعال گردشگری به صورت مستقیم از یک ظرفیتی بازدید می‌کنیم و پتانسیل‌های آن را مورد بررسی قرار می‌دهیم، ایده‌هایی به ذهنمان می‌رسد. به همین دلیل موضوع نیشکر از چند وجه حائز اهمیت است. ما با محصولی مواجه هستیم که در سبد غذایی‌مان جای دارد و تولید آن به لحاظ وسعت اراضی و صنایع و برداشتی که دارد از هیبت و عظمتی برخوردار است. خود نیشکر علاوه بر برخورداری از جذابیت‌های بصری در بقیه موارد که موجب فرآوری محصولات جانبی می‌شود هم حائز اهمیت است. از سویی دیگر کشت نیشکر کاملاً دولتی است و مردم با کار کردن در مزارع آن و مصرف محصولات و دریافت درآمد پایدار ذینفع هستند. این موضوع موجب می‌شود تا نیشکر با جامعه محلی تعامل بیشتری پیدا کند و لایه‌هایی از گردشگری و تولیدات صنایع‌دستی را مورد اهمیت قرار دهد. از این طریق می‌توان به توسعه نیشکر و صنایع جانبی وجه مردمی داد. ما وقتی در مزارع نیشکر قدم می‌گذاریم یاد تجربه‌ها و سوابقی که در دیگر کشورها دیدیم که در مکان‌هایی مشابه مسیر طراحی می‌شود و بازارچه برپا می‌شود، افتادیم که می‌توان بخشی از آن ایده‌ها را برای نمونه داخلی طراحی کرد و صنایع‌دستی مبتنی بر نیشکر را تولید و عرضه کرد. قطعاً باید روی سوابق دیگر مجامع مطالعه صورت بگیرد و آن را در خوزستان بومی‌سازی کنیم و با یک سری خلاقیت دیگر عرضه کنیم.»

نیمه‌آذری در ادامه و با تاکید بر این که در راستای توجه به گردشگری کشاورزی و تسهیل روند توسعه آن که گامی موثر در راستای توسعه پایدار روستایی است عیناً می‌تواند به معیشت پایدار صدها روستایی حاشیه مزارع نیشکر امیدوار بود، یادآور شد: «خوزستان از حیث جاذبه‌ها و پتانسیل‌ها چند وجهی است و مبتنی بر یک محصول و یک جاذبه نیست. خوزستان دارای لایه‌های مردم‌شناسی قوی و پُر رنگی است و با طراحی و خلاقیت‌های به وجود آمده می‌توان بین گردشگری نیشکر به عنوان یکی از بارزترین انواع گردشگری کشاورزی و حتی گردشگری رودخانه و گردشگری روستایی و گردشگری خوراک که در پیرامون مزارع و صنایع نیشکر وجود دارند پیوند به وجود آورد تا با معرفی هرچه بهتر توانمندسازی جامعه محلی صورت بگیرد و موجب اشتغال جامعه محلی شود. وقتی مردم روستای خود را معرفی کنند جذب گردشگر صورت می‌گیرد که می‌توان به توسعه پایدار امیدوار بود و شاهد گردش اقتصادی بود. از این طریق روستا و فرهنگ محلی معرفی می‌شود، جامعه محلی شهرت پیدا می‌کند و به خود افتخار خواهند کرد و موجب حفظ ارزش‌های سنتی و بوم‌زادی خود می‌شوند و کیفیت زندگی بالاتر

گردشگری نیشکر بارزترین نوع گردشگری کشاورزی است

چون چشم عمده مردم ساکن در پیرامون هفت طرح نیشکر شمال و جنوب اهواز در استان خوزستان به ساقه‌های خوش خط و خال نیشکری دوخته شده است که در وقت رویدن، شهد شیرینی در خود تولید می‌کند که به محصولی استراتژیک در حوزه غذایی و صنعتی تبدیل شده است.

و حالا گردشگری نیشکر به عنوان بخشی از زیر مجموعه گردشگری کشاورزی که یکی از شاخه‌های نوین گردشگری محسوب می‌شود، به کمک معرفی کردن هرچه بیشتر این صنعت آمده است. نوعی از گردشگری که ارتباط عمیقی با محیط روستایی دارد.

با توجه به اقبال هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی برای ورود به گردشگری نیشکر علاوه بر این که مجموعه فعالیت‌های این شرکت عظیم بیش از پیش معرفی می‌شود، می‌توان امیدوار بود که در راستای گذران اوقات فراغت گردشگران و آشنایی با صنعت و نحوه تولید انواع صنایع وابسته به نیشکر و رویارویی با فرهنگ بومی رایج در منطقه نواحی روستایی بیش از پیش از چالش‌های اقتصادی فاصله گرفته و به سمت معیشت پایدارتر میل پیدا کنند.

حال که این اعتقاد وجود دارد که گردشگری می‌تواند خلاء اقتصادی روستاییان را با ایجاد مشاغل متنوع پر کند، توجه به قابلیت‌های گردشگری کشاورزی با تاکید بر نیشکر می‌تواند زمینه‌ساز تحولات فراوان فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی شود.

گردشگری کشاورزی، نوعی کسب و کار کشاورزی‌محور محسوب می‌شود که با هدف‌های تجاری، آموزشی یا تفریحی راه‌اندازی می‌شود و گردشگران به آن جذب می‌شوند. از این نظر گردشگری کشاورزی شامل فعالیت‌هایی است که به‌طور همزمان هم با گردشگری مرتبطند و هم به انجام امور روزمره مزرعه یا باغ و زمین کشت و دامداری کمک می‌کند.

برای موفقیت گردشگری نیشکر باید مدیریت مقصد صورت بگیرد نیمه‌آذری، عضو شورای برنامه‌ریزی آموزشی کمیته ملی اکوتوریسم و عضو کارگروه فعالان طبیعت‌گردی کمیته ملی اکوتوریسم که عضویت در انجمن موسسات آموزشی میراث فرهنگی صنایع‌دستی و گردشگری و شورای اکوتوریسم سازمان